

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILAR KREATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA SHAXSGA YO‘NALTIRILGAN TA‘LIM TEXNOLOGIYASINING O‘RNI

Rasulova Zilola Durdimurotovna

Buxoro Davlat Universiteti Pedagogika kafedrası doktoranti,

Pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Mobil tel: (99) -709-70-83

E-mail: zrasulova383@mail.ru

Annotatsiya

Maqolada shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim texnologiyasi mazmuni qisqacha ifodalangan. Taqdiqotchi olimlarning talaba shaxsiga yo‘naltirilgan yondashuv nazariyalaridan tahlillar keltirilgan. Tadqiqotning mazmuni talaba shaxsini rivojlantirish asosida ularda kreativ g‘oyalarni ilgari surish imkoniyatlarini yaratish masalalari muhokama qilingan.

Kalit so‘zlar: ilg‘or ta‘lim texnologiyalari, shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim, ta‘lim tizimi, o‘qitish mexanizmlari, kreativ fikrlash ko‘nikmalari.

Abstract

The content of person-oriented educational technology is briefly expressed in the article. Analyzes of the theories of the student-oriented approach of research scientists are presented. The content of the study was based on the development of the student’s personality, and the issues of creating opportunities for the promotion of creative ideas were discussed.

Key words: advanced educational technologies, person-oriented education, educational system, teaching mechanisms, creative thinking skills.

Respublikamizda oliy ta‘lim jarayonlarini tizimli isloh qilishning ustuvor yo‘nalishlarini belgilash, innovatsion bilim va yuksak ma‘naviy-axloqiy fazilatlarga ega mustaqil, kreativ fikrlaydigan yuqori malakali pedagog kadrlar tayyorlash jarayonini sifat jihatdan yangi bosqichga ko‘tarish, ta‘lim-tarbiya jarayonlarini modernizatsiya qilish, ilg‘or ta‘lim texnologiyalariga asoslangan o‘qitish mexanizmlarini yaratish oliy maqsadlardan biridir. Bu esa ta‘lim tizimi oldiga ijodkor, tashbuskor, yangicha fikrlaydigan qobiliyat egasi, mustaqil qarorlar qabul qila oladigan, zamonaviy texnologiyalarga tez kirisha oladigan layoqatli pedagoglarni tayyorlash vazifasini qo‘yadi. Shu o‘rinda talaba shaxsini rivojlantiruvchi ta‘lim texnologiyalaridan shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim texnologiyalaridan dars jarayonlarida foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Talaba shaxsining mustaqillik, tashbuskorlik, javobgarlikni his etish, tanqidiy fikrlash kabi sifatlar bilan bog‘lik funktsiyalari ta‘limning shaxsga yo‘naltirilgan tizimi vositasida amalga oshiriladi. Bunda talaba ta‘lim tizimiga moslashtirilmay, aksincha, ta‘lim tizimi turli shaxsga xos barcha xususiyatlarini hisobga olgan holda, talabaga uning o‘ziga xosligi (individualligi)ni rivojlantirish imkonini berish, uning o‘z-o‘zini rivojlantirishi, namoyon etishi uchun sharoit yaratish lozim[1;261-b]. Demak shaxsga yo‘naltirilgan o‘rganish – talaba shaxsiyati, o‘ziga xosligi, o‘zini-o‘zi

qadrlashi, har birining sub’yektiv tajribasi avval ochib beriladi, so‘ngra ta’lim mazmuni bilan muvofiqlashtiriladi. Shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim mazmunida, ta’lim jarayonining markazida talaba shaxsi yotadi. Shunday ekan darsni interfaol uslublarda tashkil etish, o‘qituvchi-talaba va talaba-talabaning bir-biriga o‘zaro muloqot ta’sirini kuchaytirish orqali hamkorlik aloqalarini yo‘lga qo‘yish va noan’anaviy innovatsion faoliyatni tashkil etish maqsadga muvofiq.

Bunday uslubdagi o‘qitish, bilish va kommunikativ faoliyatni tashkil etishning maxsus shakli bo‘lib, unda ta’lim oluvchilar bilish jarayoniga jalb qilingan bo‘ladilar va ular biladigan, o‘ylayotgan narsalarni tushunish va fikrlash imkoniyatiga ega bo‘ladilar [2;180-b]. Bunday pedagogik jarayonni o‘ziga xosligi shundaki, talabaning dars davomida befarq bo‘lmasligiga, ularning mustaqil fikrlash, ijod qilish va izlanishiga majbur etadi va o‘quv jarayonida fanga bo‘lgan qiziqishlarining doimiyliigi ta’minlaydi, har bir masalaga ijodiy yondashgan holda qaralishiga imkon yaratadi.

Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv tushunchasini psixolog olim Rojers K tadqiqotlarida ko‘rishimiz mumkin. U birinchilardan bo‘lib muammoli vaziyatlar yaratishga e’tibor qaratadi va talaba mustaqil va zavq bilan o‘rganadi degan fikrni ilgari suradi. Taqqiqotchining fikriga ko‘ra xayolparastlikdan foydalanish kerak deydi. Shuningdek, K. Rojers buning zarurligini ta’kidladi va nafaqat talabaning intellektual rivojlanishni, balki shaxsiy rivojlanishni ham hisobga olishligini ta’kidlaydi [3;466-b]. Ye.V.Bondarevskaya, O.S.Gazman va S.V.Kulnevich kabi tadqiqotchi olimlar shaxsga yo‘naltirilgan ta’limga katta e’tibor qaratadilar. Bu har tomonlama, axloqiy, faol shaxsni shakllantirishga qaratilgan jarayon bo‘lib, ijodiy shaxs va unda o‘qitish rivojlantiruvchi bo‘lishini, ko‘p tarmoqli, individuallikni to‘liq hisobga olgan holda talabalarning o‘ziga xos xususiyatlari, talabalarni tanlash imkoniyatini ta’minlash kerakligini ta’kidlaydilar [4;122-b].

Shaxsga yo‘naltirilgan o‘qitish har qanday ta’lim texnologiyasining markaziy bo‘g‘inidir, unda shaxsning qay darajada to‘liq namoyon bo‘lishi, qandayligi bilan belgilanadi, uning umumiy xususiyatlari o‘qish va mehnatga, hayotga bo‘lgan hatti-harakati va sub’yektiv munosabati hisobga olinadi va amalga oshiriladi.

Xulosa qilib aytish mumkinki, keltirilgan tasniflar va umumiy xarakteristikalar shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvning bir nechta g‘oyalarini amalga oshirishga imkon beradi: ta’limda aniq maqsad qo‘yish, izchillik, o‘quv jarayonini loyihalash, ta’limni tizimlashtirish, nazorat qilish, o‘quv jarayonni diagnostika, korreksiya qilish va o‘quv siklining takrorlanishi kabi g‘oyalari. Bir Shaxsga yo‘naltirilgan o‘qitish talabalarni o‘z faoliyatlarini mustaqil nazorat qilish,

Faoliyat jarayonida yo‘l qo‘yilgan xatolarning oqibatlarini tahlil qilish o‘rgatish, dars jarayonida har bir talaba uchun ijodiy muvaffaqiyat muhitini yarata olish, ularning kreativ fikrlash qobiliyatlarini o‘stirish va shaxs sifatida rivojlanishiga yordam beradi.

Adabiyotlar

1. Tolipov O‘.Q, Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari // O‘quv qo‘llanma. O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi. “Fan” nashriyoti, – 2006. - 261 b.

2. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardayev A. Ta’limda innovatsion texnologiyalar / Amaliy tavsiyalar. – T.: “Iste’dod” jamg‘armasi, 2008. – 180 b.

3. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление личности.- Москва: Университет, 1994.- 466 с.

4. Бондаревская Е.В. Теория и практика личностно-ориентированного образования. –Ростов-на-Дону, 2000.- С.122.